aptikta XVII–XX a. radinių – tiek XX a. šiukšlių, tiek XVII–XVIII a. pilko, raudono molio puodų, raudono molio baltai glazūruoto ąsočio, žiesto raudono molio koklio šukių. Šis sluoksnis veikiausiai niveliacinis, nes po juo aptiktas dar vienas 80–110 cm storio judintos juosvos žemės sluoksnis, kuriame rasti pakloti XX a. II pusės inžineriniai tinklai. Tik vidutiniškai 1,5 m gylyje pasiektas juosvos žemės sluoksnis su XVII–XVIII a. archeologiniais radiniais, t. y. raudono molio glazūruotų puodų ir lėkštės fragmentai, rusvo–pilko molio glazūruoto ąsočio šukės (2 pav.). Šurfe įžemis dėl mažo tirto ploto nepasiektas, įsigilinta iki 1,9 m.

Surinkti radiniai datuojami XVII–XX a. 18 radinių perduota KėKM.



2 pav. Šurfe 3 aptikta XVII–XVIII a. puodo šukė. R. Bračiulienės nuotr.

Fig. 2. A 17th–18th-century potsherd from Test Pit 3.

Smilgos St. 8A

A field evaluation (3 test pits totalling roughly 18 m^2) and survey were conducted beside Senosios Rinkos Square in Kėdainiai, one of the city's oldest sites where earlier archaeological investigations have even revealed a 14th-century settlement layer. The test pits yielded a 17th–18th-century layer with contemporary finds (Figs. 1–2).

KERNAVĖ

Mindaugas Pilkauskas

Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčios šventorius

2021 m. Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčios šventoriuje greta įėjimo planuota statyti dvi šventųjų skulptūras. Skulptūrų vietose buvo atliekami žvalgomieji tyrimai. Tirti du 1,2x1,2 m ir 1,3x1,2 m dydžio šurfai, iš viso tyrinėtas 3 m^2 plotas.

Dabartinė Kernavės Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės mūrinė bažnyčia pastatyta XX a. 2–3 dešimtmečiais. 1912 m. liepos 22 d. statomos bažnyčios pamatus pašventino Kalvarijos klebonas kunigas Starosiekas. Pabaigtą bažnyčią 1924 m. rugpjūčio 17 d. pašventino kunigas Juozapas Kukta. Šventorius cementine tvora aptvertas 1931 m. Prieš pastatant bažnyčią, šioje vietoje buvo Kernavės miestelis, įsikūręs XV a. pradžioje. Tyrimų vieta yra netoli senosios bažnyčios šventoriaus, tačiau už jo ribos – jau miestelio teritorijoje. Kernavės miestelis viršutinėje terasoje įsikūrė po XIV a. pabaigos, kai per kryžiuočių antpuolį sudegė senasis viduramžių miestas slėnyje. 1809 m. Kernavės miesto plane tyrimų vieta patenka į tuščią plotą tarp miestelio sodybų ir bažnyčios. Netoliese vaizduojamos sodybos, priklausančios klebonijai, ir smuklės vieta.

Dabartinės Kernavės bažnyčios šventoriuje archeologiniai tyrimai nevyko, tačiau aplinkoje daug kasinėta: 1989–1991 m. A. Jankauskas ir G. Karnatka tyrinėjo senosios bažnyčios ir jos šventoriaus vietose. Atidengti bažnyčios pamatai, taip pat tyrinėtas XV–XVII a. kapinynas,

buvęs bažnyčios šventoriuje (*ATL 1988 ir 1989 metais*, 1990, p. 138–140; *ATL 1990 ir 1991 metais*, 1992, t. II, p. 24–28, 79–83). 1996 m. A. Luchtanas tyrinėjo į PV nuo dabartinės bažnyčios, tiesiamo vandentiekio nuo bažnyčios iki klebonijos trasos vietoje. Iškasti 4 šurfai ir žvalgyta 58 m ilgio trasa. Tyrimų metu rastas kultūrinis sluoksnis su radiniais, datuojamas XV–XVIII a. (*ATL 1996 ir 1997 metais*, 1998, p. 397–399). 2006 m. R. Vengalis tyrinėjo 20x1 m dydžio plotą, nutolusį 10 m į P nuo dabartinės bažnyčios šventoriaus tvoros. Rastas iki 30 cm storio kultūrinis sluoksnis su radiniais datuojamas XV–XVII a. (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 420–423). 2010 m. G. Vėlius tyrė šurfus Gedimino gatvėje, iš kurių 2 kasti 15 m į Š nuo bažnyčios šventoriaus tvoros. Šiuose šurfuose rastas 0,75–1,45 m storio kultūrinis sluoksnis su radiniais datuojamas XIV–XIX a. (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 335–336). 2011, 2013 ir 2014 m. Kernavės miestelyje vykdyti vandentiekio ir nuotekų vamzdynų tiesimo darbai. Į V ir ŠV nuo bažnyčios šventoriaus, Gedimino gatvės tyrinėtuose šurfuose ir perkasose fiksuotas iki 1,2 m storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XVI–XIX a., taip pat įžemyje rasta įgilintų objektų su XIV–XV a. datuojama keramika (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 389–392; *ATL 2013 metais*, 2014, p. 303–309; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 96–100). 2012 m. D. Baltramiejūnaitė tyrė būsimo Kernavės rezervato lankytojų aptarnavimo paviljono vietoje. Tirtos 3 besijungiančios perkasos su 2 išpjovomis, iš viso 144,35 m^2 plotas. Tyrimų metu rastas iki 60 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIV–XX a. Po juo atidengtas smėlio įžemis, kuriame išryškėjo stulpavietės ir kiti įgilinti objektai, bei PV perkasų krašte – tankiai užlaidota senosios bažnyčios šventoriaus vieta. Stulpavietės ir įgilinti objektai datuoti XIII–XV ir XVI–XX a. (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 308–313). 2014 m. Kerniaus gatvėje priešais Kernavės bažnyčios vartus tirti du šurfai, kuriuose fiksuotas iki 55 cm storio kultūrinis sluoksnis, datuojamas XIV–XX a. (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 615).

Šurfas 1 tirtas į R nuo tako, vedančio nuo šventoriaus vartų link bažnyčios, veja apaugusiame plotelyje. Nukasus 10 cm storio velėną, atidengtas tamsiai pilkos humusingos ir smėlingos žemės kultūrinis sluoksnis. Šurfo PV krašte buvo iki 15 cm storio geltono smėlio supiltinis sluoksnis su plytų nuolaužomis, tikriausiai susiformavęs bažnyčią statant XX a. 2–3 dešimtmečiais. Kultūrinis sluoksnis buvo vienodos struktūros iki 90 cm gylio, kur fiksuoti 2 įgilinti objektai. Objektas 1 buvo 50 cm gylyje nuo šurfo dugno, siaurėjančiu profiliu ir plokščiu dugnu, užpildytas tokios pačios struktūros ir spalvos gruntu kaip ir kultūrinis sluoksnis. Objektas 2 buvo iki 5 cm gylyje nuo šurfo dugno. Kultūriniame sluoksnyje rasta apžiesta keramika pagal molio masę ir ornamentiką (bangelė, įspaudėliai) datuojama XIV–XV a. Taip pat kultūriniame sluoksnyje buvo žiestos keramikos bei plokštinio koklio, puošto geometriniu motyvu, fragmentų, datuojamų XVI–XVIII a. Kultūrinio sluoksnio viršutinėje dalyje rasta ir XIX–XX a. skirtinų radinių – balto skaidraus stiklo ar butelių šukių, porcelianinių indų fragmentų. Kultūrinis sluoksnis buvo iki 80 cm storio, datuojamas XIV–XX a. Objekte 1 rasta daugiausia apžiestos keramikos šukių, taip pat pasitaikė keli žiestos keramikos fragmentai, šlako gabalas su keliomis mažesnėmis nuolaužomis (827 g), plytos (?x14,5x7,5 cm) su šamotinėmis priemaišomis fragmentai ir keli didesni iki 22 cm skersmens neskaldyti akmenys. Objektas 1 pagal apžiestą ir žiestą keramiką, plytos fragmentus datuojamas XIV–XVII a. Objekte 2 rasta tik gyvūnų kaulų, todėl jis datuojamas kaip kultūrinio sluoksnio apatinė dalis XIV–XVII a.



1 pav. Šurfo 2 ŠV siena. M. Pilkausko nuotr.

Fig. 1. The NW wall in Test Pit 2.



2 pav. Suklijuoti indų fragmentai iš šurfo 2, objekto 1: 1 – keptuvės dalis; 2 – indo dugnas; 3, 4 – puodeliai. M. Pilkausko nuotr.

Fig. 2. Reassembled potsherds from Test Pit 2, object 1: 1 – part of a pan; 2 – a vessel base; 3, 4 – jars.

Šurfas 2 tirtas į V nuo tako, vedančio nuo šventoriaus vartų link bažnyčios, veja apaugusiame plotelyje. Nukasus 10 cm storio velėnos sluoksnį, atidengtas iki 50 cm gylio besitęsiantis supiltinis pilko ir tamsiai pilko vidutinio ir stambaus smėlio gruntas su XX a. radiniais. Sluoksnis sietinas su bažnyčios statybos darbais. Po supiltiniu sluoksniu 50 cm gylyje atidengtas vienodos struktūros tamsiai pilkas humusingas ir smėlingas bei šiek tiek molingas kultūrinis sluoksnis. 80 cm gylyje P šurfo kampe atidengtas priemolio įžemis, todėl likusi gilesnė kultūrinio sluoksnio dalis traktuota kaip objektas 1, kuris užeina už šurfo sienų ribų. Objekte buvo toks pat gruntas kaip kultūriniame sluoksnyje. Nuo 90 cm gylio Š ir ŠV šurfo dalyje pasiektas tamsiai pilkas gruntas su rausvais molio lęšiais, kuris tęsėsi iki priemolio įžemio (1 pav.). Šurfe objekto dugnas buvo apvalus, ne visai taisyklingas. Archeologiniai radiniai kultūriniame sluoksnyje ir objekto užpilde buvo panašūs: apžiestos ir žiestos keramikos fragmentai, plokštinių koklių dalys, stiklo šukės, gyvūnų kaulai. Objektas 1 rastas plytos (?x13,5x9 cm) su mineralinėmis priemaišomis fragmentas, balto smiltainio keturkampio pjūvio galąstuvas, metalinis į vieną pusę siaurėjantis dirbinys. Verta paminėti, kad kultūriniame sluoksnyje nebuvo XX a. radinių, kas leidžia manyti, jog bažnyčios statybos metu supiltas gruntas izoliavo kultūrinį sluoksnį ir jis nesusimaišė su vėlesniais radiniais. Kultūrinis sluoksnis pagal apžiestą ir žiestą keramiką, koklių fragmentus datuojamas XIV–XVIII a. Objekte 1 dominuoja žiestos keramikos šukės, koklių fragmentai didesni ir geriau išlikę nei kultūriniame sluoksnyje, o apžiestos keramikos šukės yra mažos ir apsitrynusios, taip pat plytos fragmentas, esantis užpilde, leidžia manyti, kad objektas 1 įrengtas jau kultūrinio sluoksnio egzistavimo metu ir turėtų būti datuojamas XVI a. pabaiga – XVIII a.

Archeologiniai tyrimai Kernavės bažnyčios šventoriaus vietoje atskleidė, kad čia gerai išliko kultūrinis sluoksnis su gausiais radiniais. Tam tikrais atvejais kultūrinis sluoksnis yra užpiltas ir izoliuotas nuo vėlesnės taršos. Tyrimai dar labiau praskleidžia Kernavės miesto istoriją po XIV a. pabaigos gaisro, kai sudegė senoji jo dalis.

Šalia kastuose šurfuose (12 m atstumu) rasta įvairių radinių (šurfe 1 – 33 radiniai, šurfe 2 – 169 radiniai). Šurfuose fiksuotų objektų datavimas nesutampa, todėl tikėtina, kad fiksuotos skirtingos miestelio funkcinės zonos, kurias tiksliau įvardyti kol kas sudėtinga. Apypilniai puodeliai, keptuvė ir kiti indai šurfo 1 objekte galbūt sietini su istoriniuose šaltiniuose minimomis netoliese buvusiomis smuklėmis (2 pav.).

The Churchyard of the Kernavė Church of Our Lady of the Scapular

The 2 test pits totalling 3 m^2 excavated beside the present-day church in the town of Kernavė (Širvintos District, E Lithuania) revealed both a 14th–20th-century cultural layer containing sherds of partly thrown and thrown pottery, stove tile fragments, etc. (Fig. 1) and sunken objects ascribable to the 14th–17th centuries and late 16th–18th centuries that each contained 1 brick: the first with a grog-tempered clay body, the second with a mineral-tempered clay body. The cultural layer, objects, and finds show that an active urban area existed at this site in the 14th–18th centuries. Some of the ceramic vessels may be connected with the nearby site of an inn mentioned in historical sources (Fig. 2).

KLAIPĖDA

Darius Balsas, Rokas Kraniauskas, Marius Petkus

Vežėjų gatvė

2021 m. Klaipėdoje, Vežėjų gatvėje atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai (1 pav.). Vežėjų gatvės ŠV dalis yra seniausioje Klaipėdos miesto dalyje – Miesto saloje, o PR – istoriniame Frydricho priemiestyje. Šias dvi dabartinio miesto dalis skyrė natūrali riba – Dangės upės senvagė. Dabartinėje senamiesčio teritorijoje tarp



1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – 2021 m. žvalgytas plotas; 2 – 2021 m. tirtos perkasos. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – area surveyed in 2021; 2 – 2021 trenches.